

Sleutelen aan taal-activerend onderwijs voor de basis

1 november 1992

Auteur: Riet Jeurissen

Volume: 22

Nummer: 2

Pagina's: 15-26

Documenten

- [vonk_jrg22_030.pdf](#)

sleutelen aan taal activerend onderwijs voor de basis riet jeurissen algemeen geldt dat de taalvaardigheid voornamelijk bepaald wordt door de kwali teit rijk taalaanbod en de frequentie van de interactie met de omgeving ouders onderwijsgeven- den de onderwijsgevende in de basisschool kan dit inzicht didactisch vertalen door o a rijke communicatieve en betekenisvolle taalgebruiksi tuaties uit te lokken thema s te exploreren taal te beschouwen taalcreaties en taal denkrelaties te stimuleren taalfuncties uit te breiden e mogelijkheden voor taalactieve dadelijk de volledige verantwoordelijkheid ring zijn weliswaar legio maar in voor de opleiding tot kleuterleid st er aange de praktijk struikelt men ener vult met o a eerstejaars onderwij zijds over het openbouwen van zer e s sen al was ik enigszins vertrouwd een systematiek die berust op met het reilen en zeilen van die normaal inzicht in taalontwikkelingsprocessen en lin school toch bleef ik met heel wat vragen guistiek anderzijds over het kiezen van cor zitten zeker wat de taaldidactiek en het responderende taalactiviteiten en hande praktijkgebeuren betrof uren heb ik in de lingsstrategien mijn bijdrage voor de oefen en hospiteerscholen doorgebracht wm conferentie taalontwikkeling taal ik observeerde registreerde toetste wat ik verwerving taalactivering van 25 april jl zag aan de vakdidactische literatuur en was voor mij een aanleiding om eens een begon stilaan te plannen zo stelde ik o a round up te maken van mijn jarenlang sleu vast dat het taalvermogen van het kind te telen aan taalactiverend onderwijs voor de weinig aangesproken werd en dat alles zo basis voor dit artikel heb ik er een activiteit weinig doelgericht speels taalontdekkend uitgelicht nl taalspelletjes verliep het team van de oefenschool reageerde even terug heel positief op mijn bevindingen en werkte hard aan het uitbouwen van een vernieuw de taaldidactiek voor de basis de basis alweer bijna 20 jaar geleden stapte ik als school als taalspeelplaats werd meer en pas afgestudeerde het zo mooi klinkende meer onze lijfspreuk taalspelletjes woord normaalonderwijs binnen daar kreeg ik velden praatplaten themagesprekken nov dec 1992 nummer 2 22e jaargang mm eind is zoek verhalen taalbeschouwing rol van de onderwijsgevende exploratietochten dramaoefeningen en inzichten in on-

twikkelingslijnen werken met boeken kregen in de onder taalontwikkeling bouw stilaan heel wat meer aandacht verwerving maar gaandeweg ontdekte ik dat deze taal taaldidactiek activiteiten een eigen leventje gingen leiden educatief ontwerpen en dat men bij de keuze van de leerinhoud aanbod opbouw van taalactiviteiten den te weinig rekening hield met ontwikkelingslijnen en taalkundige inzichten kortom samenstellen van taalontwikkelingsmaterialen miste een opbouw een structuur een ralen aanzet hiertoe trof ik wel aan in de gestuur kiezen van adequate werkvormen de taalontwikkelingsprogramma's voor 2 opstellen van observatie en evaluatie nu de kansen op ongestuurde taalverwerfmateriaal ving door allerlei maatschappelijke factoren wel eens afnemen kan enige sturing ook bij onze kinderen best heilzaam werken basisoptie in de loop van de jaren kwam het vlo met zijn weliswaar erg waardevolle lees en als basis voor een gefundeerd taalactieve schrijfvoorwaarden maar al snel dreigde de rend onderwijs opteer ik voor ontwikkelings technieken weer de bovenhand te krijgen en lingsgericht onderwijs zeker zoals dit prak geraakten andere taakactiviteiten die de tisch vertaald wordt door frea janssen taalontwikkeling van onze jongsten stimule 1990 uit haar analyse licht ik enkele uit ren in verdrukking ten slotte gaat door een gangspunten die van betekenis zijn voor het net functioneel werken in hoeken vaak het onderwijs aan jonge kinderen communicatieve het taadactiverende het 1 het kind als een eenheid zien als een verruimende samenspel tussen onderwijs geheel van ontwikkelingsaspecten gevende en kinderen weer enigszins verlo lichamelijke ontwikkeling ren cognitieve ontwikkeling materieel verbaal mentaal handelen kleuterleid st ers waren bij gebrek aan persoonlijkheidsontwikkeling methodes enerzijds vaak goede educatieve manipuleren rollenspel ontwerpers avant la lettre maar hadden leermotieven anderzijds een tekort aan basismateriaal sociale ontwikkeling basisstructuren en taaldidactische vertalingen de laatste jaren zijn er vanuit verschil 2 de zone van de naaste ontwikkeling lende didactisch oogpunt methodes voor het kleuteronderwijs vanaf 4 jaar ontwikkeld kind denken we hierbij o a aan schatkist balans idee knoop het in je oren dit is zelfs ng en actie op zich een positieve evolutie zolang de aandacht voor doelgroep leerintentie ont wildcelingslijnen evenwicht tussen de taaldi hek ac et nabije dactische eenheden be waard wordt ontwi elingsniveau ontwikkeling iveau onderwijs het was en blijft nog steeds een voortdu rend sleutelen aan 6 taalvisie op school volgende stap in het handelen vanuit het kind zelf in samenwerking met volwassenen nw 22e jaargang nummer 2 nov dec 1992 in de laatste editie van taaldidactiek aan sandwichverhaal de basis onderscheiden de auteurs drie eind is zoek verhaal taalontwikkelingsaspecten als uitgangspunt verhaal improvisatie bij kleuters voorlezen interactief voorlezen 1 de ontwikkeling van het communicatie vermogen gesprek praatje tussendoor 2 de ontwikkeling van het vermogen kringgesprek denkrelaties in taal uit te drukken themagesprek 3 de ontwikkeling van taalgebruiksregels leergesprek meer specifiek analyseer ik de taalontwikkeling eerder in de volgende deelvandaaghe boeken werken met boeken den kleuterbibliotheek het fonologische het morfologische beeldschrift prentlezen het lexicologische praten bij platen het syntactische het tekstuele gedichten declameren deze zijn vooral belangrijk voor het opstel spelen met gedichten len van taalspelletjes lessen drama voorbereidende

dramatisatieoefeningen aanbod van taalactiverende dramatisatie van gedichten en verhalen activiteiten poppenspel poppenspel door kinderen buiten het klassieke vertellen en voorlezen spelen met schaduwen hebben zich in het kleuteronderwijs heel schimmenspel wat taalactiviteiten ontwikkeld taaldidactiek aan de basis betekent drie soorten taalbeschuwing taalspelletjes drie situaties op initiatief van de leraar situaties op initiatief van het kind situaties waarin ontwikkelingsmaterialen taalspelletjes als een en of andere hulpmiddelen de inhoud taalactiviteit en het verloop van de activiteit voor een groot deel bepalen in taaldidactiek aan de basis 1992 lees deze atakening is eerder ruim en weinig ik nog steeds de volgende definitie operationeel wel leek het mij interessant onder taalspelletjes worden allerlei korte om in functie van het thema even concreet klassikale activiteiten verstaan die iets met na te gaan welke talige activiteiten in het taal te maken hebben jammer als deze kleuteronderwijs vooral het taalgebruik actief zich zouden beperken tot alleen maar een veren dit leverde mij voorlopig de volgende tussendoortje want de ervaring heeft ons lijst op geleerd dat een gestructureerde reeks taal spelletjes gegoten in een aparte activiteit vertellen navertellen van een verhaal erg boeiend en taalverrijkend werkt voor de nov dec 1992 nummer 2 22e jaargang 1 kleuters het kind is op een speelse wijze een 13 puntenplan talig bezig het ontdekt het experimenteert het verwoordt taal denlevaties het com 1 rekening houden met ontwikkelingslij mixbceert het creëert het ervaart taalgebruik bruiksregels kortom in een uitnodigende 2 beginsituatie per deelvaardigheid vast spelsituatie activeert de kleuter zijn taal stellen 3 zorgen voor een verhalende context afhankelijk van het hoofddoel kan je spreken voor een rode draad personage voor ken van verschillende soorten taalspelletjes werpraadsel muziek puzzel activiteiten en dit telkens met een andere 4 taal op het spel laten primeren kern 5 aanspreken van verschillende taalneveaus fonologisch morfologisch en 1 thema taaleenheden luisteren spreken o.a. herhaling van themawoorden uit 6 gradatie in moeilijkheidsgraad nastrebt breiding van woordenschat uitspraak venvbegripsvulling gebruik analyse 7 luister en doeactiviteiten auditieve en visuele ondersteuning afwisselen 2 articulatie 8 verwarrrende begrippen in eenzelfde o.a. motorische oefeningen herkernen activiteit vermijden b.v. wat hoorrt bij van geluiden imiteren van spraakklank elkaar wat klinkt bijna hetzelfde ken en woorden 9 taalontwikkelingsmateriaal aan slechts een doel per activiteit koppelen 3 drama 10 nieuwe woorden nieuwe begrippen voorbereidende oefeningen met de inlassen taalactivering nadruk op beweging zintuigen muzika 11 extra aandacht besteden aan taalcorliteit non verbaal verbaal correctie aan taalsturing 12 herhalings en evaluatiemomenten 4 lezescruvan vooraf bepalen verwerking van lees en schrijfvoorwaarde 13 hoog tempo houden afhankelijk van het ontwikkelingsniveau enkele realisaties 5 taalbeschuwing taalspelletjes per deelvaardigheid fordogisch morfologisch hoe deze theorie in de praktijk functioneert wil ik illustreren aan de hand van enkele les vooral deze laatste reeks taalbeschuwing opdrachten uitgevoerd door tutoren of door bevat heel wat creatieve en taaluitdagen studenten van het academiejaar 91 92 de verwerkingsmogelijkheden zie enkele realisaties voor het overige kun je in functie van je doelgroep mengvormen ontwerpen het in acht nemen van een aantal algemene aandachtspunten kan het welslagen

van de les alleen maar bevorderen int 22e jaargang nummer 2 nov dec 1992 doelgroep eerste kleuterklas thema de herfst oktober 91 vy y ft i st oyay i ysr w lesmateriaal sfeerplaat voor het verhaal afbeelding van dieren op een stokje band van piepschuim blaadjes van verschillende kleur en grootte kroon en slingers cassette met dansmuziek doelstellingen kleuters kunnen de voorgestelde dieren benoemen lexicologisch kleuters kunnen het meervoud vormen van de voorgestelde dieren morfologisch kleuters kunnen woorden die met een w beginnen correct nazeggen fonologisch kleuters kunnen de bladeren classificeren naar kleuren naar grootte taal denkrelatie kleuters kunnen verwoorden lexicologisch syntactisch en uitbeelden non verbale communicatie watje met je handen en voeten kan doen lesverloop 1 de leidster introduceert het verhaal van de jarige eik deze waant zich echter door ieder een vergeten en voelt zich erg droevig jarig zijn zonder gasten zonder kroon zonder feest vindt hij maar zielig 2 ondertussen heerst er in het bos wel een grote bedrijvigheid de eekhoorn nodigt een aantal dieren uit voor een verrassingsbezoek aan de jonge eik de leidster toont de eekhoorn die telkens andere dieren tegenkomt o a twee vogels drie egels twee uilen drie slakken een konijn twee muizen de kinderen benoemen het dier tellen het aantal en vormen zo het meervoud de leidster iaat tussendoor een kleuter het woord eens nazeggen vervolgens stopt de leidster de figuurtjes van links naar rechts leesrichting in het piepschuim kleuters herhalen wie er allemaal meegaat 3 de wind is erg boos omdat hij niet uitgenodigd wordt als reactie wil hij het feest in de war sturen en begint heel hard te blazen de kleuters bootsen de wind na en blazen w klank nov dec 1992 nummer 2 22e jaargang i de leidster maakt de kleuters attent op de stand van hun mond en zegt dat ze een aantal woordjes gekke en andere kent die beginnen met een w o a wiedewa waaien wind woelen wie weet wat wielewaal de leidster duidt telkens een kleuter aan om het woord na te zeggen anderen herhalen het de leidster zorgt er telkens voor dat er een nieuw woord bij zit om zodoende de taalschat te verruimen 4 door al dat blazen liggen er nu veel blaadjes op de grond de genodigden van het feest willen ze bij elkaar zoeken om er iets moois mee te maken de kleuters zoeken de blaadjes per kleur en per grootte bij elkaar er zit echter een veel kleurig bont blaadje bij dat de kleuters niet in een vak kunnen onderbrengen de leidster neemt het blad en verruimt het begrip bonte kleuren bonte jurk 5 een paar dieren werken ondertussen hard aan een kroon en een slinger de overige dieren zoeken een dansje uit de kleuters ook de leidster laat verwoorden wat je allemaal met je handen en voeten kan zij suggereert door uit te beelden of laat de kleuters zelf zoeken o a handen draaien wuiven klappen wrijven q d voeten stappen springen dansen huppelen stampen de kleuters bewegen op de muziek 6 de leidster rondt het verhaal af de dieren stappen naar de jarige eik tce zingen voor hem een fieaye geven hem een kroon en slingers dansen voor hem de jarige eik is do ge lukkig en vindt dit het mooiste verjaardagsfeest dat hij ooit gehad heeft de kleuters voeren dit alles samen met de leidster uit doelgroep tweede kleuterklas thema sporten april 92 rode draad versie r cx ri n o v ro v x 777 f r w r 3